

0+

*“Поро пиалан улыт яндар шўман-влак:
пуно Юмым уаҗыт” (Мф. 5:8).*

ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК

2013 йй март
годсек лектеш.

МАРИЙ ПРАВΟΣЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 12-по (92) №, 2020. ИЙ ДЕКАБРЬ

Йошкар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший митрополит Иоаннын благословитлымыже почеш

**Христос Шочеш - моктыза!
Христос Кавапомыш гыч - вашлийза!**

Шке шочшыжым йоратыше ава семын пүтө мучко Черке кажне еным пеш моштен вүден нангая. Теве пүтө тўналгыштак Юмым Шочыктышо Эн Святой Ёдырым храмыш пуртымо кечым палемдена. Чылан уло йўкын мурена: «Юмын храмыш Ёдыр раш толын, Христосын толшашымат ончылгоч ончыктен». Мыланна чылажат, Юмын тайныжат, почылтеш. Юмым Шочыктышо Эн Святой Ава шкенжым Юмылан куатлын служитлаш, тўням Утарышын Аваже лияш ямдылаш Господьын храмышкыже пурен. Да Святой Черке, чылан колышт манын, кугу пайрем йўдым мыланна йонгалтарен: «Христос Шочеш – моктыза! Христос Кавапомыш гыч – вашлийза!»

Святой Черке эше тылзе утларак ончыч кажныланна ойла: «Тый, айдеме, Юмын Изи Йочам, Христосым, вашлияш ямде улат? Юмын Изи Йочаже Христос шочшо манын, шўмыштет шерча ямде мо? Тый шкеже Тудым вашлияш ямде улат?»

Кажне кечын эртарыме службо мыланна Христос толшашлан кузе ямдылалташ кўлмым эркын-эркын почын пуа.

ИОАНН, Йошкар-Олан да Марий Элын митрополитше.

Рошто пүтө. Йодыш да вашмут

1. Кызыт тыгай жапыште пүтым кучымын күлешлыкше уло мо?

Рошто – Юмын Эргын Шочмыжо – кугу событий. Мландымбалне илыше чыла калык Тудым вашлиеш. Вет Христос мемнам утараш, чоннам ойго ден темше лап вер гыч Пылпомыш күкшытыш нөлталаш, кап йодмо почеш веле илаш тыршыше-влаклан шүм-чон, шүлыш йодмо корным ончыкташ, мландымбалысе күчык ўмырлан шуын пижше-влаклан курымашлык илышым пуаш толын. Тидым ме мучаш марте умылен налынат огына керт. Но черке туныктымо почеш, палена: тиде кугу куан кечым, Христос Господьын Шочмыжым, пүтым кучен, шкем ўнышемден, тыныс, ласка чон дене вашлияш келша.

2. Пүтым кучымаш айдемылан мом пуа?

Преподобный, святой ача-влакын туныктымышт почеш, теммеш кочмаш, тамлым кычалмаш айдемым нелемда, тудын шүмжө күжгемеш, поро пашалан йөсын тарвана. Шонымашыжат капын йодмыжым гына кычалаш тўналеш. Чоныштыжо түрлө осал кумыл шупшмаш вожым колта. Чыла тиде айдемым ўлык шында, Юмо деч ойыра. Тыге ынже лий маным, айдеме шке ситыдымашыж дене кучедалаш тўналшаш. Кўргысō осал койышым пүтым кучымо дене, молитва полшымо дене гына сенаш лиеш.

3. Пүтым кучымаш шылым, шўр-торыкым, муным кочмым чарнымаш гына огыл?

Тўналтыште шылан кочкышым кочмым чарнымашжат күлеш, шере, тамле кочкышым шагалемдымашжат сай. Чын, пүтын тўн шонымашыже – айдеме кўргыштō улшо уда койышым, осал кумыл шупшмашым сорлыклаш. Ужмышудымаш, осалланымаш, чытен кертдымаш олмеш шке шўмышкына ўшаным, порылыкым, шуко чытымашым, йоратымашым шындалаш тыршышаш улына. Ме, тыглай енге, иканаште вачўмбақына неле нумалтышым налын огына керт. Юмо деке эркин, тошкалтыш дене кўзымō семын кўзыман. Тыгай күкшыт – корно тўналтыште улшо-влаклан, сандене нунылан кокланже чарыме кочкыш-влакымат кочкаш лиеш.

А кō Евангелий туныктымо почеш пенгыдын кайынеже, духовный тўнян законжо дене, святой ача-влакын опытыштан энертен илынеже, тудо шылан, шўр-торыкан кочкыш деч кораншаш. Колым пайрем годым, шуматкечерушарнян гына кочман. Рошто деч ик арня ончыч колымат кочкаш ок лий.

4. Пүтым кучымо годым языкым чўккыдырак касарыман, маныт.

Пүтым кучымо ен кўргыштыжō осал

шонымашын, түрлө кумыл шупшмашын озаланымыштым ужаш тўналеш. Теве осал мут умша гыч лектын кая, сериалым ончымо шуэш, пошкудылан кōранена, шкем кўш шындаш тōчена – шотлен пытарашат ок лий. Чыла тидым сенаш пеш неле, а ўмыр мучко эше мынар нелылык погына? Утарышына лушкыдо улмынам пален, мыланна язык касарыме таинствым пуэн. Апостол, святитель, священник-влаклан сулыкым касараш властым пуэн. Исповедь деч вара айдеме куштылгылыкым шижеш, у куат дене пашалан пижеш, ешыж верч тырша. Черке службышто шоген, Христосын Капкылже ден Яндар Вўржым подылмек, тудын илыш вийже шукемеш, ўшанже пенгыдемеш, вашлиялтше чыла нелылыкым сенен лекташ ямде лиеш. Юмылан ўшанен илыше ен идалыкеш кеч кум гана, языкым касарен, Причастийым подылшаш.

5. Пүтым кучымо жапыште түрлө нелылык лектынак шога. Нуным кузе сенаш? Але пүтым кучымым чарнаш?

Черке корныш шогалше, пүтым кучымо кажне енлан осал шўлыш чаракым шындылеш. Умбақына вигак кержалт огеш керт гын, вес ен гоч түрлө энгекем ыштылеш. Пашаште, ешыште умылымаш йомеш, йоча дене кылым огына му, корнышто лўдыкшō ситуаций лиеш, түрлө чер пижеш, югунам черкыштыжат сырен шогена. А ме шонена, сортам шогалтена, молитвам ик гана лудына да чыла сай лиеш. Мо тиде тыгай? Тиде – сар. Ме Христосын салтакше-влак улына. Чоным утарыме паша куштылго огыл. Апостол Павел ойлымо семын: *«Вет кучедалмашна ен-влак ваштареш огыл, тиде курымысо пычкемышын вуйлатышыже, властьше ден тōраже-влак ваштареш, кава йымалсе осал шўлыш-влак ваштареш»* (Еф. 6:12). Түрлө нелылыкым Юмын лўмжō дене сеныман. Ик эрденат пōрт гыч молитвам лудде лекман огыл. Кастенат, Юмылан тауштен, молитвам лудман. Пүтым кучымым чылтак чарныман огыл, лушкыдемдаш изиш лиеш.

6. Пүтым кучашлан священник деч благословенийым налман мо?

Шке гычат пүтым кучаш тўналаш лиеш. Но духовный тўняште опытан ен веле шўртныде ошкыл сена. Мыланна иктаж-кō полша гын, Юмын эрыкшым палаш туныкта гын, сайрак ыле. Священник деч благословенийым налмаш – тиде поро тўналтыш. Нелылыкыш логалмек, духовный ачан молитваже шуко полшен кертеш. Ида өр, йодса, священник – калыкым туныкташ шогалтыме ен.

Протоиерей Николай ЧУЗАЕВ.

Озаң ола митрополит дене чеверласен

Москван да уло Русьын Святейший Патриархше Кириллың 2020 ий 20 ноябрьысе пунчалже дене Йошкар-Олан да Марий Элын митрополитше Иоанным (Тимофеевым) Татарстан митрополийын Озаң епархийжым жаплан вуйлаташ шогалтыме.

Тыгай пунчалым лукташ ойган увер таратен: тўнямбалне озаланыше коронавирус инфекцияй Озаңын да Татарстанын митрополитше 73 ияш Феофанын (Ашурковын) ўмыржым лугыч ыштен.

Вес кечынак митрополит Иоанн Озаңыш миен, эн ончыч Казанско-Богородицкий пўрўен монастырьыште лийын, тыште аралалтше Юмын Аван Казанский иконыжлан вуйжым савен, вара Озаң кремльын Благовещенский соборешыже шындыме Озаңын да Татарстанын митрополитше Феофанын колоткаже воктене литиям эртарен. Службо мучашлалтмеке, тыге ойлен:

– Таче ойыртемалтше кече: Озаң епархийын калыкше шке архипастырьже деке толын, тудын нимучашдыме йўратымашыжлан, слухитлыме жапыштыже калыкшым чаманымыжлан уло чон дене таушта. Юмын пўрымыж дене мый митрополит Феофан дене студент пагытыштак палыме лийынам. Тунам тудо Троице-Сергиев лаврыште послушанийым нангаен. Владыка Феофан Христосын духовный волгыдыжо лийын, Черкылан служитлымашлан тудо уло илышыжым пуэн. Иктым пенгыдемдем: владыка Феофан кечкушто лийын гынат, эре поро пашам шуктен – храм-влакым угыч пашаш колтен, монастырь-влаклан у илышым пуэн, ен-влакын чоныштым Юмылан ўшанымаш деке лишемден. Тыгай чонжо тудын Россия державе мучко ятырак: кучемыште шинчышыжат, тыглай айдемыжат владыкан полшымыж дене Юмылан ўшанаш тўналыныт. А таче нуно владыкан капше ончылно сукалтен шинчын, молитвам лудыт. Тыгай архипастырьым колтымыжлан Господьлан тауштен кумалыт. А ме илымыж годым языкым ыштыше еннам, а

мланде ўмбалне языкдыме ик енат уке (2 Пар. 6:36).), пыдал налже манын, Юмым сўрвалаш тўналына.

23 ноябрьыште Москван да уло Русьын Святейший Патриархше Кириллын благословитлымыже почеш колышым улдымо службым Моско Патриархийын Восресенский митрополитше Дионисий эртарен. Тудлан Татарстан митрополийын Озаң епархийжым жаплан вуйлатыше Йошкар-Олан да Марий Элын митрополитше Иоанн, Пятигорск да Черкесский архиепископ Феофилакт, Татарстан митрополийын архипастырьже-влак – Алметьевск да Бугульман епископшо Мефодий, Елабуган епископшо Иннокентий, Чистополь да Нижнекамскын епископшо Игнатий, тыгак Озаңысе храм-влакын настоятельышт полшеныт.

Озаңын да Татарстанын митрополитше Феофаным пытаргыш корныш Татарстан Республикым вуйлатыше-влак да шке архипастырьыштым йўратыше пеш шуко калык ужатен.

МОРКИЯЛ ЧЕРКЫЛАН – 125 ИЙ

4 ноябрь – Марий Эллан поснак ойыртемалтше кече. Тений тиде кечын республикына 100 ияш лүмгечыжым палемдыш. Адакше республикынан шочмо кечыже Юмын Аван Казанский иконыжын пайремже дене ик кечеш толеш. Арамлан огыл кок пайрем иктыш ушна, ме умылена: Марий Эл – Юмын аралыме верже. Тиде кечын черкылаште службо эрта, калык крестный ходыш лектеш. Чыланат Юмын Авалан чоным почын кумалыт.

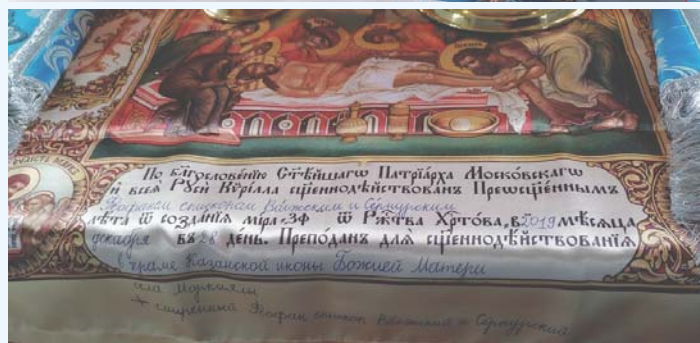
Юлсер кундемыште Юмын Аван Казанский иконыжо лүмеш кок черкым чонымо: Часовенныйште да Моркиялыште. Кок веречат черкым шукерте огыл почмо, а Моркиял черкын историйже пеш кужу. 1895 ийыште тиде ялыште пу гыч ыштыме черке шке омсажым почын. Ты жап гычак ял село маналташ тўналын. Тудо черкым правительствын оксаж дене нўлтымў улмаш. Кўргыштыжў кок ярусан иконостас, ик престол лийыныт. Черкым 1895 ий 10 сентябрьыште святитленыт.

Совет жапыште Моркиял черкын приходшо Угарман (Нижегородский) епархийын Марий викарятствышкыже пурен. Настоятельже протоиерей Василий Андреев лийын. Василий ача 1936 ий кенеж марте служитлен, тудак пытартыш священник лийын.

1940 ийыште черкым ачаленыт, а 1941 ий 27 майыште Марий АССР Верховный Совет Президиумын Моркиял черкым петырыме нерген указше лектын. Черкын оралтыжым Волжский райисполкомын кидышкыже пуэныт. Тушто варажым школым почаш пунчалыныт.

Но Совет элын политикыжым шуктымашке Кугу Отечественный сар шке вашталтышыжым пуртен. 1945 ий 29 октябрьыште Юмылан ўшаныше-влакын йодмышт почеш черкым угыч почыныт. 1964 ий 9 февральыште черке йўлен каен.

Таче тудын олмышто калыкын вийже дене йошкар кермыч гыч у черкым нўлтымў. Марий митрополийын духовникше протоиерей

(кызыт архимандрит) Иоанн Барсуковын благословитлымыж почеш, 2004 ий 7 июль гыч Юмын Аван Казанский юмонаже ончылно йўрталтдыме лампадкым чўктымў, да кажне кечын акафистым лудыт.

2008 ийыште молельный пўртым чоҗаш тўналме, 2009 ий 6 августышто Эмеково гыч Корамасыш лекше крестный ход годым протоиерей Александр Михайлов ден иерей (кызыт протоиерей) Евгений Усков черкым чоҗаш тўналашлан икымше кермычым пыштеныт.

А таче черке умбаке койын шога. Куполым нўлтымў, колокольным чонымо. Кызыт прихожан-влак шке черкыштлан священникым Юмо колтыжо манын кумал илат.

Черкын 125 ийже лўмеш службым Волжск олесе Свято-Никольский кафедральный соборын клирикше иерей Сергей Першаков эртарыш. Пайрем юмонам сўрастарыше роза ден хризантеме пеледыш-влак гыч ыштыме аршаш ныжыл пушым шарен. Тидыже Юмын Аван моторлыкшым эшеат кумдан почын. Литургий пытымек, калык чан йўк почеш черке йыр крестный ход дене эртыш. Мучашлан чыла толшо еҗ-влакым трапезныйыш ўжыч.

Тек Юмын Ава мемнан деч чыла ойгым коранда. Святой Русь, православный верам арален шоҗо!

Денис СМЕРНОВ.

СВЯТИТЕЛЬ НИКОЛАЙЫН ТУНЫКТЫМЫЖО

Киевысе Свято-Владимирский соборышто (тунам тудо эше православный лийын!) 1980-ше ийлаште протоиерей Николай Фаддеев служитлен. Шонго батюшкам чылан йöратеныт, а тудын ожнысо илышыж нерген шарнымашыжым мый шулен колыштынам. Ты ганат тудо тора гыч тўналын: «Тиде Хрущев жапыште лийын, тунам шуко черкым петыренит, священник-шамыч паша деч посна кодыныт». Тудын дене лийше ты кужу историйым мый кўчыкынак каласкалем.

Хрущев пагытыште Николай ача деч регистрацийжым поген налыныт, черкыште служитлаш чареныт. Пашам ышташ заводыш каяш логалын. Алтарьыште служитлыме олмеш батюшка станок воктене шоген. Юмылан ўшаныше-шамычым вурсымым, аватмут дене мутланымым колын, чонжо корштен. «Поп» улмыжым пален налмекышт, заводышто тўрлö семын шыгыремдаш, игылташ тўналыныт. Цехыште лўмынак атеист лукым починыт. Юмын угодникше Николай Чудотворецын пайремже вашеш тушко пырдыжгазетым сакеныт: пуйто святительын юмонаж ончылно коя мўшкыран поп кадил дене тўтыра, оныштыжо кугу ырес кеча. Воштылтышым лукташ манын, эсогыл Николай Чудотворецымат карикатур йөн дене ончыктеныт. Тидым ужын, батюшка пеш шўлыканын, но нимом пелештен огыл, чытен. Туддеке эше бригадир лишемын да койдарен ойлен: «Юмет тыланет мо дене полша?»

Кечываллан чылан, станокым чарен, цех гыч каеныт, Николай ачат пырля лектын. Мõнгеш пöртылмö годым пашазе-влак атеист лук воктене погынен шогалыныт. Николай ача эн почеш толын да мо тушто лиймым умылен кертын огыл. Но, калыкым шенын, туддеке бригадир лишемын да шыдын йодын:

– Тый кузе тыге ышташ тоштынат? Молан сўретыш вашталтышым пуртенат?

Батюшка пырдыжгазетым ончалын да шкеат чот öрын: сўретыште, тошто юмонам ушештарен, святитель Николай тичмаш капан шоген, тўсшö пеш поро да сылне лийын. Карикатур деч нимат кодын огыл! Бригадир газетым налын да парторг дека вуйшиаш куржын. Батюшкамат тушко ўжыктеныт, но тудыжо кидым веле шаркален, сўретленжат нигунам моштен омыл манын умылтараш тöчен. Адакше цехыште тудын эре станок воктене лиймыжым, кочкаш моло дене пырля мийымыжым чылан ужыныт, сандене вуйлатыше-шамыч тиде случайым шылташ кутырен келшенит.

А пашазе-шамыч тиддеч вара изиш ўнышемыныт, игылтын воштылмыштымат чарненыт. Йөн лийме годым Николай ача дека толеденыт, Юмо нерген, шочшыштым кузе тынеш пуртышаш нерген йодыштыныт. Суксо кечынже, 19 декабрьыште, батюшкам адак парторгын кабинетышыкыже ўжыктеныт да

пырдыжгазетым кидышкыже кучыктеныт.

Мõнгыштö матушка пырдыжгазет гыч сўретым пўчкын луктын да рамыш пижыктен. Вес кечынак батюшкам религий шотышто советыш ўжыктеныт да Киев областыше ик храмыш служитлаш каяш темленыт, а черкыже Николай Чудотворец лўмеш лийын. Христос Шочмо кечын пайрем службым тушто Николай ача куанен вўден.

Пырдыжгазет гыч пўчкын лукмо иконым мыят ончыкташ йодым. Коло вич сантиметр кўкшытан сўрет тыглай ватманыште ыле. Чудым ыштыше святитель Николай ош облачений дене шоген, чурийже изиш шемалгырак лийын, но шинчаже пеш тўткын ончен. Ончалтышыштыже изиш мыскара шижалтын. Вет тыглай пашазе-влакым Юмо дека савыраш тудо онай йöным муын – шкенжым атеист газетыште ончыктен да шукуштлан уш-акылыштын порылыкшым пöртылтен. Вет варажым нуно батюшкан приходышыкыже мяш тўналыныт, шкеат тынеш пуреныт, йочаштымат тынеш пуртеныт. А бригадир черкым ачалаш чўчыкыдын полшен, партий гыч поктен лукмо дечат лўдын огыл.

Святитель Николай Мирликийский пагален шарныме кечым ме кызыт идалькыште кум гана пайремлена: 22 майыште – мощыжым Бари олаш кусарымым; 11 августышто – тудын шочмо кечыжым; 19 декабрьыште – Пылпомыш Кугыжанышыш куснымыжым.

Чудым ыштыше Николай ачана кызытат тугаяк поро да ойгыш логалше енлан вашке полшышо. Арам огыл Российыште тудын лўмеш шуко черке уло, а святой тўсшым кажне гаяк суртышто аралат.

**Архимандрит Алипийын
(Светличныйын) возымыж гыч.**

МАРИЙ ТИШТЕ КЕЧЫН ОЗАЖЕ

1775 ий 10 декабрьште Санкт-Петербург оласе кевытлашке «Сочинения, принадлежащие к грамматике черемисского языка» лўман икымше мари́й грамматикым ужалаш луктыныт, садлан ты кечым ме 1990 ий гыч кызыт марте Мари́й возыктышын пайремже але Мари́й тиште кече манын лўмдена. 1998 ий гыч тудо кугыжаныш пайремлан шотлалтеш.

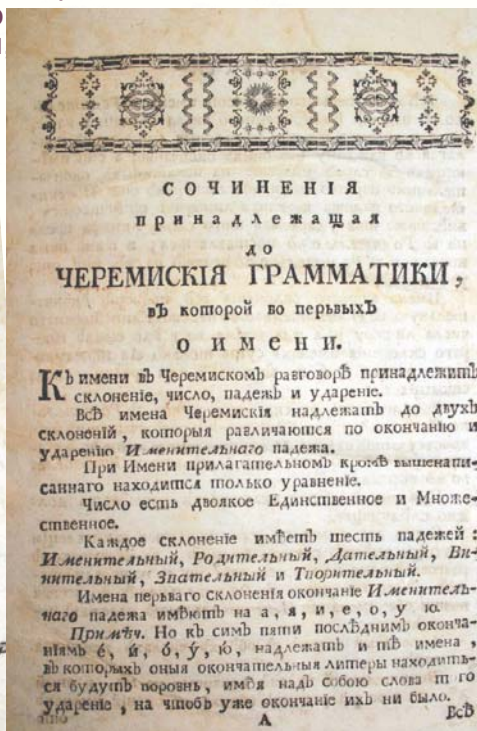
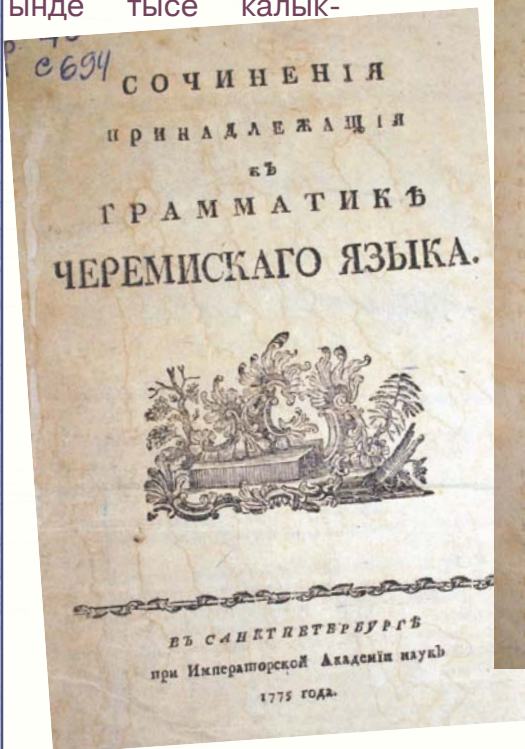
Икымше мари́й грамматикын авторжылан арам огыл Озанысе архиепископ Вениамин Пуцек-Григоровичым шотлат, вет синодыш мари́й ден удмурт грамматикым тудо конден манын, архив материал уло.

Тудын тынеш пурымо лўмжө Василий лийын, а шочынжо 1706 ийыште Полтавский губернийыш пурышо Лохвицы олаште. Ачаже тыглай чиновник Григорий Григорович улмаш, а аваже – Пуцек фамилиян православный поляк ўдырамаш. Тўналтыш шинчымашым мўнгыштō налын. Киевысе Духовный академийым тунем пытарымекеже, 1732 (але 1733) ийыште тудым Озанысе Духовной семинарийыш колтеныт. Тушто Юмын Законом, руш да латин йылмым туныктен, 1739 ийыште почмо философский классын икымше туныктышыжо лийын.

Озанысе ты семинарий Юл кундемысе калык-влаклан миссионер-шамычым ямдылыме рўдер лийын, сандене ўрдыж кундем гыч толшо Василий Григорьевичлан тыште чылажат онай чучын. Тудо такшат шуко йылмым пален вынде тысе калык-

ВЕНИАМИНЪ ПУЦЕКЪ-ГРИГОРОВИЧЪ, МЕТРОПОЛЪ КАЗАНСКІЙ, УМ. 1782 Г.

сайленит. 1744 ий 6 декабрьште Озанысе Спасо-Преображенский монастырьын архимандритшылан шогалтеныт да тыгак Духовный семинарийын ректоржо лияш ўшаненыт. Туныктышо улмыж годымак Вениамин ача умылтарен моштымо талантше дене ойыртемаптын да епархийысе вуйлатыше-влакын кўштымышт почеш миссионер сомылым шукташ мусульман да моло йўлам кучышо калык-влак деке коштын, тыге Юл кундемысе калык-влакын шуко шочшыштым православий деке савырен.

1746 ийыште тудым Санкт-Петербургыш кусареныт. Кок ий гыч Угарманын да Алатырьын епископшылан шогалтыме хиротонийым эртен. Тушеч

1753 ийыште Тверьын епископшылан кусареныт да Святейший Синодын еңжылан ойыреныт. 1758 ий гыч Псковын, Нарвын да Изборскын епископшо лийын. Но Екатерина II кугыжаланыме годым малороссий гыч улшо кўшыл духовенством корандаш тўналыныт, нунын олмеш Москосо духовный академийым тунем пытарыше-влакым

влакын илыш йўлаштым, йылмыштым шымлаш тўналын.

1740 ийыште тудо Вениамин лўм дене монах лийын, ўп пўчмō йўлам тудлан Озан епископ Лука (Коншавич) эртарен. Вес ийын тудым семинарийын инспекторжылан (префектлан)

шогалтеныт. Сандене 1761 ийыште Санкт-Петербургы архиепископшо да Александроневской лаврын архимандритше лийше владыка Вениамин у императрице годым Петербургышто ик тылзе веле служитлен шуктен, но тиде жапыште Никольский морской соборын кўшыл Богоявленский храмжым святитлен.

Илышыште лийше чыла вашталтышым владыка Вениамин Юмын эрыкше семын аклен да 1762 ий 25 июлышто тудым Озангын да Свяжскын архиепископшылан кусарымылан Юмылан таум ыштен. Ончыч семинарийыште тыглай туныктышо семын пашам ыштен, вара тудым ректорлан шогалтеныт. 1767 ийыште Озангыш Екатерина II толын. Тудым вашлийме годым семинарийыште тунемше йоча-влак шочмо йылмышт дене почеламутым лудыныт. Тиде амал дене марий йылме денат икымше почеламут шочын. Марла возымо почеламутын орфографийже 1775 ийыште лекше грамматиклан келшен толеш,

сандене тудым возен ямдылымаште владыка Вениаминат лийын, шонат.

Озан кундемыште служитлымыж годым преосвященный Вениаминлан чыла нелылыкым тысе калык-влак дене пырля чытен лекташыже логалын. Тудын ушан шомакше, кўштымашыже-влак сай ден осалым ойырен мошташ, ойгым сенген лекташ полшеныт. А тудо шкеже неле чер але моло тўрлō нелылык годым Юмын Аван полышыжлан кугу ўшан дене энертен. 1771 ийыште мор чер шарлыме годым Седмиезерный пустынь гыч Озангыш Юмын Аван чудотворный Смоленский иконыжым кондаш кўштен. Ты юмона дене Крестный ход лиймеке, олаште шучко чер чарнен. Але теве пугачев восстаний годым тудым, вуянче Емельян

дене кылым кучен манын, титаклаш тōченыт. Следственный комиссий владыкым терген, икмыняр жап мōнгысō арестыште кучен. Но архиепископ Вениамин пуламыр жап годым епархий мучко Пугачев ваштареш пенгыдын шогаш ўжмашым колтеден, Пугачевым черке деч корандыме нерген анафемым Юмылан служитлымыж годым шуко калык ончылно увертарен. Шояк енын арам титаклымыж деч утарен (эрныктарен) кертмеке, тудым 1775 ий 26 январьыште митрополит саныш шогалтеныт. Ушанен пуымо ты кўкшō служенийым тудо 1782 ий март марте шуктен, кугу ийготан улмыжлан кōра вара Озангысе Седмиезерный Вознесенский пустыньым вуйлатымашке куснен.

Спасский монастырьын архимандритше Платон (Любарский) митрополит Вениаминым сайын пален да тудын нерген тыге каласен коден: «Владыка яндар шўм-чонан, тудлан осалым ыштымым ок шарне, чыным йōрата, пенгыдын йодын да чаманенат мошта, койыш-шоктышыжо чот поро, шке пашажым кугу кумылын шукта, мом йодмым чаманыде пуа, кугу шинчымашан да тунемаш тыршыше еным йōрата, шке пашаенже але нужна ен ойгыш логалме годым чот арален налеш, пагален мутланен да унам ончен мошта, шакше пашам шолып ыштышым чытенак ок керт. Икманаш, шке санжылан келшыше чыла порылык дене темше».

Уло калыкын да монах-влакын йōратыме владыкашт Вениамин 1785 ий 21 июнышто колен. Тудын капшым обительысе соборный храмысе склепеш тоеныт. Шўдō ий эртымеке, 1899 ийыште, колоткажым починыт. Тунам Седмиезерный пустыньын духовникшылан шогышо иеросхимонах Гавриил тидын нерген тыге каласкален:

– Мощыж деч тамле пуш чот шарла. Святительын капше тичмаш, чурийже ош шыште гай коеш. Санга деч кўшнō вуйжо чара, но шенгелне ошалге ўпшō нугыдо да кужу. Тыгаяк тўсан чатка пондашыже верын-верын чот сур, нерже вияш, шинчаже да умшаже малыше енын гай петырыме. Чурийже мотор да настоятель дене улшо портретыште ончыктымо гай шонгын ок кой. Священник вургемже пулвуй марте тичмаш. Шола йолмўшкырыштыжō веле лужо коеш, моло капше чыла тичмаш да пеш тамлын ўпша.

Тумо гыч ыштыме у колоткаш капшым пыштымеке, вес кечын архиерей Юмын литургийым да кугу панихидым служитлен. Вара колоткам ончычсо, но сайын тōрлатыме верышкак шындыныт. Колотка шындышаш верым тōрлаташ полшышо Яков Кадыль ончыч шылыж корштымо дене чот орланен улмаш, вияшын коштын кертын огыл. А тыште кузе тōрланымыжым шижынат огыл, кермычим нумалаш тўналын. Иктышт пў корштымо деч, весышт моло чер деч паремаш тўналыныт.

Полшаш йодын толшо-влаклан владыка Вениамин кызыт мартеат эре полша. Тудлан вуйым саваш, тудын нерген сайынрак пален налаш шонышо энлан Седмиезерный пустыньыш миен толаш торат огыл. А Седмиезерный юмона Марий Элыште, Юлсер кундем Азьял-Пōтъял черкыште, аралалтеш.

«Польшышто Краков олам утарыме годым красноармеец Сурский колышо вич орудийный номерым алмаштен. Орудийым зарядитлыше товарищ Сурский шке обязанностьшым шот дене шукта, сандене зенитный орудий чарныде пашам ышта. Тудо вич фашист самолёт-стервятникым пытарен.

1945 ий 13 январьыште Загужений кундемыште чодыра шенгеч Фокке-Вульф FW189 фашист самолёт чонгештен лектын. Красноармеец Сурский орудийым писын зарядитлымыже да тура логалтымыж дене немывч самолётым волтен шуаш полшен.

Краков олаш кайыме годым батарейын командирже красноармеец Сурскийым корнывожыш маяк олмеш шогалтен. Тиде жапыште корнывожым фашист-влак луйкалаш тунгалыныт, но Сурский йолташ шке постшым коден огыл. Тушманын чот луйкалымыжым ончыде, машина-влакым противникын шинча ончычшо корандаш манын, лакылан йыр корным ончыктен. Тыге кум машина аралалт кодын.

Сурский йолташым Йошкар Шүдыр орден дене палемдаш темлена».

1348-ше Зенитный Артиллерийский полкын командирже Ефименко.

1945 ий 6 февраль.

РЕЙХСТАГ ПЫРДЫЖЕШ КИДПАЛЫЖЫМ КОДЕН

Тыге лудына Кугу Отечественный сарыште кредалше Иван Афанасьевич Сурскийлан наградым пуаш йодын возымо документыште. И.А. Сурский Марий автономный областысе Оршанке кантоныш (кызыт Оршанке район) пурышо Изи Кугунур ялыште 1924 ийыште шочын. Коло ияш марий рвезе луддымын сарыште кредалын, зенитный орудийым зарядитлен. Тыгай постышто пеш провор да туран виктарен моштышо лийман, вет немывч самолёт-влакым луйкалыман. А нуно пеш писе лийыныт.

Теве Фокке-Вульф FW189 немывч самолёт кок двигателыан улмаш, экипаж кум енан лийын. Икте самолётым виктарен, весе разведчикын сомылжым шуктен, кумшо луйкален да снарядым кышкен. Тиде самолёт разведчик-корректировщик лийын. Тудым эше «чыла вере шуктышо чонештылше немывч шинча» маныныт. Сандене тудым кава гыч волтен шуаш пеш йосö улмаш манын, военный литературышто возымо. Но вара, самолётын конструкцияжым пален налмеке, совет зенитчик ден лётчик-влак самолётын кабинышкыже луйкалаш тунгалыныт. А Фокке-Вульфын кабиныже янда гыч ыштыме лийын. Тыге совет истребитель-влак тиде самолётым «1-ше номеран цель» семын онченит да чыла вийыштым тудым пытараш виктареныт.

Немывч-влакын пытартыш тыгай самолётшым 1945 ий 8 майыште пудештареныт. Фашист-влак мыняр чояланен осалланаш толашеныт гынат, совет калык нуным садак сенен. Святой апостол да евангелист Матфейын возымо Поро Уверыштыже Господь Иисус Христос тыге ойлен: **«Кердым налше-влак керде дечак пытат» (Мф.26:52).**

Красноармеец-влакын көргö вий-куатышт пенгыде улмаш. Нуно Юмылан кумалше, Юмын сугынь почеш илыше ача-аван шочшышт лийыныт. Сарыш ужатымышт годым эргыштан ыресым онышкышт сакеныт але Евангелийым, юмонам, Псалтирь гыч 90-ше псаломым, молитвам кагазеш возен пуэн колтеныт. Юмылан ушанымаш вий-куатым пуэн, чыташ лийдыме нелылыкым сенен лекташ полшен.

Самырык марий рвезе Иван Сурский

Берлин марте шуын, боевой йолташыже-влак дене пырля Рейхстаг пырдыжеш шке кидпалыжым коден. Бой-влак кокласе каныш годым эше гармонь дене шоктен, йолташыже-влакым куандарен. Тудо Юмылан ўшаныше, поро шўм-чонан, весела кумылан рвезе лийын.

Иван Афанасьевичын Оршанке посёлкышто илыше ўдыржō Августа Шубдарова ачаж нерген тыге каласкала:

– Ачам Кугу сарыш 18 ийым темыдыме каен, декабрьыште веле салтак лийшаш улмаш, но 1942 ий 6 сентябрьыште тудым нангаенит. Ачаже, мыйын кошам, 1942 ий 19 сентябрьыште Кабардино-Балкарийыште колен. Тудо 1899 ийыште шочшо лийын. Кабардино-Балкарийыш пеш кайынем, кошамын шўгарышкыже сурт олмыж гыч рокым нангайынем. Кунам тиде шонымашем шукталтеш, ала?

Ачам 1-ше Украин фронтын 60-шо общевойсковой армийыштыже кредалын. Украиныште Луцк, Тернополь, Коломыя, Куты олалам утырымаште лийын. Львовско-Сандомирский, Краковский операцийлаште участвоватлен, артиллерист лийын. Ачамлан кок Йошкар Шўдыр орденым пуэныт: иктыже – шōртнō, а весыже – ший тўсан. Наградым пуаш йодын возымашыжым ик орденжылан веле муынна.

Ачам сар гыч 1946 ий февральыште толын. 1948 ийыште авамым марлан налын. Кум шочшылан илышым пуэныт: акамлан, мыланем да шольымлан. Ачамынат ўмыржō кужу лийын огыл, 1956 ий 30 декабрьыште колен. Мый вич ияш кодынам. Шарнем, ачам тояш калык шуко погынен ыле, колоткам шўгар марте нумал каеныт, терыш шынден огытыл да эре кужу мурым муреныт. Вет ачамже мураш пеш йōратен. Тудын музыкылан шўман улмыжо мыланемат куснен.

Мыйым икте öрыктара: тыгай кугу кредалмаште, пуля шўшкыман сōй пасушто ачам ик ганат сусырген огыл. Шонем, тиде ковам-влакын Юмылан кумал илымышт ачамым арален. Ковам-влак черкыш коштшо лийыныт, молитвам эре лудыныт, пўтым кученыт.

Алевтина ТАНЫГИНА.

Черкыште батюшка-шамыч тўрлō пайремлан тўрлō сынан вургемым чият. Молан нуно вургемыштым вашталтылыт? Умылтарена.

Руш Православный Черкын шке йодмашыже уло: службо-влакым шым тўрлō тўсан вургем дене эртараш.

Господь Иисус Христослан пōлеклалтше пайрем годым, тыгак Тудын пророкшо, апостолжо, святительже-влакым шарныме кечын да рушарня еда (рушарня – тиде Юмын, Чапым налше Кугыжан кече) батюшка-влак кугыжан вургемым – **шōртнō тўсаным** – чият.

Юмын Шочыктышо Пеш Святой Аван да Господь деке лишыл суксо-влакын пайремышт годым, пеш орланыше святой ўдыр-шамычым да пōрєен чапым арулыкышто кучышо святой-влакым шарныме кечылаште **пелганде (голубой)** тўсаным але ош вургемым чият.

Шемалге-канде (фиолетовый) тўсан вургемым Господьын Ыресше дене кылдалтше пайрем годым чият. Тиде тўс кок тўс ушнымо дене лийын: йошкарге – Христосын вўржым да Тудын Ылыж кыселмыжым ончыктышо, канде (синий) – Ыресын кавашке корным почмыжым шарныктыше.

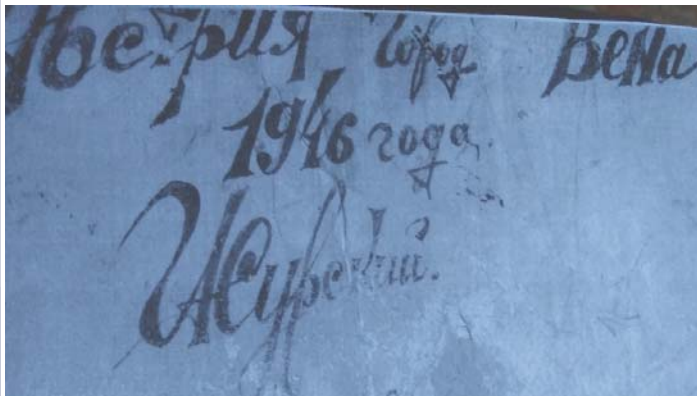
Христос верч пенгыдын шогышо, вўрыштым ятыр йоктарыше пеш орланыше святой-влакым шарныме кечын службым **шемалге-йошкар тўсан** вургем дене эртарат.

Ужар тўс – илышын символжо, сандене ужар вургемым Святой Троице пайрем годым, Святой Шўлыш кечын да Господь Иисус Христосын Иерусалим олаш Чапландаралт пурымо кечынже (Кичке пайрем) чият. Преподобный-влак лўмеш эртарыме службымат ужар тўсан вургем дене эртарат, вет монах подвигом шуктымышт дене нуно, Христос дене ушнен, угыч ылыжыт, вашталтыт да курымашлык илышыш каят.

Шем тўсан вургемым Кугу Пўтō кечылаште чият. Шем тўс мирской илыш деч коранмым, шортмым да сулыкан улмым ончыкта.

Христосын Шочмо кечынже, Иисус Христосын Тынеш пурымо да Юмын Кончымо кечынже, Господьын Пылпумышыш Чапландаралт нōталтмыже кечын, Господь Иисус Христосын Волгалт вашталтме кечынже, Кугече эрйўдымсō службыш **ош тўсан** вургемым чият. Тынеш пуртымо але колышым улдымо годым батюшка-влак ош вургеман улыт.

Иисус Христосын айдеме тукымым чот йōратымыжым да колымашым сенен ылыж кыселмыжым ончыктышо йошкар тўсан вургем дене батюшка-влак Кугече пайрем гыч тўналын Господьын Пылпумышыш Чапландаралт нōталтмыже марте службым эртарат.

ЎДЫРЫМ КУЗЕ КУШТЫМАН?

Эрге икшывым воспитатлен ме пӧръеным куштена, а ўдырым куштен калыкнам вяндена. Кумдан палыме руш педагог В.М. Сухомлинский тыге ойлен: «Шотан пӧръеным ончен кушташ манын, эн ончыч ўдырым шот дене воспитатлыман. Пӧръеным, шўм-чон моторлыкшым вянден, ўдырамаш гоч вашталтыман. Ўдырамашын койышыштыжо ўнышылык, порылык негызлалтын огытыл гын, тудын пелен торжа пӧръен вянеш».

Тиде мутын чын улмыжым рашемдаш тачысе илышнам тўткырак ончалман, а ончалмек, лўдыкшӧ чын почылтеш: могай нравственный кепшылыш ўдыр-влак кызыт верештыныт. А нунын дене пырля – ме чылан. Ўшанле ўмыр йолташ да еш возакым аралыше олмеш ўдырамаш таче ажгындален-сымыстарыше арверыш савырнен.

Тачысе саман ўдыр-влаклан вес идеалым темла. Мутлан, марлан лекташ гын, вигак генераллан але йомакысе гай кугыжан эргылан, суртан-печан, чапле машинан рвезылан. А вет генерал вате лияш ончыч салтаклан марлан лекман огыл мо? Илышыште чыла неле-йӧсым пырля чытен, пырля погым поген, икоян ешым чумырен, ончык каяш шонымашым кызыт ўдыр-влаклан огыт шындаре, вигак поян, улан илышыш тӧршташ таратат. Санденак ятыр самырык мужыр еш пиалым чонен огеш керт. Шкем гына йӧратымашлан да весылан полшаш йогыланымылан кӧра тыгай ойгыш

возына. Кызыт ўнышылыкым, шып койышым, чакнен моштымашым ўдыр-влаклан огыт шындаре. Ача-ава-влак шкештат нине поро койышым монден толыт.

Вет польшкалыше лияш, а «шкалан гына йӧраш тыршымаш огыл» (Рим.15:1) койыш кажне ўдырамашын вўрыштыжак уло, тудым Господь тыгайым ыштен. Святой апостол Павелын «Тек ниго шкаланже пайдам ок кычал, а весылан кычалеш» (1 Кор.10:24) туныктымашыже ўдырэнлан у огыл, тудым ушештарен, порын веле вяндыман.

Ўдырын чын моторлыкшо яндар шўм-чонжо гоч почылтеш. А яндар чон тунам аралалтеш, кунам ўдырым шке ўдыр чапшым аралаш туныктен куштат. А эше ўдыр чиём, модыш, книга полшымо дене воспитатлалтеш. Умбач ончалмаште онгайын веле чучеш вет: кузе тыге вургем гоч? А шоналташ гын, ийготым погышо ўдырамаш йолашым чия гын, шкенжым вяня гай шижеш, «мый чыла шке кертам» кугешнымаш ушыштыжо негызлалтеш. А изи ўдырлан мотор тувыр олмеш эре йолашым чикташ гын, тудо могай лиеш? Шоналтыза! Садланак огыл мо кызыт ўдыр-влак рвезешамыч деч вянярак, талырак кушкыт, шукынжо салтакышкат каяш кумылан улыт! Икшыве ўдыр шочын гын, тудым ўдыр семынак ончыман, ўдыр семынак чиктыман, эрге гай койыктыман огыл. Адакшым кызыт изи ўдыр-влакымак койышланаш туныктат, чиёмжымат тыгайымак ужалат. Мутлан, тувырым воштойшо куэм гыч, пеш шуко йылгыжше сӧрастарышым келыштарен, почылтшо онаным ургат. Ача-авалан пеш тўткӧ лийман, ўдырым изинек простан, арун да тунамак моторын чияш туныктыман. Чурийым чиялтылме шотыштат шоналтыман: клоун гай чиялтен лекше але шке чеверже дене ўдыр мотор коеш?

Модышымат шонен ойырыман. Ужалымашке лукмо ятыр модыш йочан нӧргӧ шўм-чонжым эмгатен кертеш. Изи ўдырлан, мутлан, Барби курчакым огыда нал гынат, лиеш. Вет тиде курчакым эн ончыч кугыен-влакым куандараш шонен лукмо улмаш да тудо айдеме кугыт лийын. XX курым кыдалне тыгай курчакым Германийыште ужалаш тўналыныт, тудо моряк-влаклан пырля малаш пышташ темлалтын. Но ты элыште курчак кугу ўчашымашым тарватен, сандене тудым Америкыш ужатеныт. Тушто Барби тачысе кугытшым налын, но сынже дене «секс-бомбак» кодын.

Изи ўдырлан ньога курчакым налман. Туддене ава лийын модеш: вўдылеш, пукша, рўпша – тыге изинеккак ўдырамашын тўн рӧлжылан шўмангеш.

Пушкыдо модышым налме годым янлык игым ойыраш тыршыман. Тыгай модыш чаманымаш кумылым луктеш. Тыгак тудо эше пушкыдо, шокшо, йочан тургыжланымашыжым коранда да шкешотан эмлымашым пуа.

Йоча-влакым тыгак эше кызытсе мультфильмлаште икте-весым койдараш, иктаж энгекиш шўкалаш мыскара йӧре туныктат, а ўдыр-влакым енын улыжым чояланен шупшын але йодде налаш, шолышташ таратат. Тыгайым ончен тунемше йоча варажым совет жапысе мультфильмым

ДЕКАБРЬ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

ПН	7	14	21	28	
ВТ	1	8	15	22	29
СР	2	9	16	23	30
ЧТ	3	10	17	24	31
ПТ	4	11	18	25	
СБ	5	12	19	26	
ВС	6	13	20	27	

7	14	8	15	10	17	24	31
8	15	10	17	24	31		
10	17	24	31				
14							

2 – Москвасе святитель Филаретын кечыже.

4 – Юмын Шочыктышо Эн Святной Удырым храмыш пуртымо кече.

6 – Святой благоверный кугу князь Александр Невскийын кечыже.

7 – Чот орланыше Екатеринбург кечыже.

10 – Юмын Аван «Знамение» иконыжын кечыже.

13 – Святой апостол Андрей Первозванныйын кечыже.

17 – Чот орланыше Варваран кечыже. Йошкар-Оласе Серафим Саровский лумеш храмын улыл приделжын пайремже.

18 – Преподобный Савва Освященный ден Озангысе святитель Гурийын кечышт.

19 – Святитель Николай Чудотворецын кечыже.

Волжск оласе соборын да Звенигово оласе, Курженер, Мариец, Сурок посёлкыласе, Актаюж, Кожласола, Микряково селаласе храм-влакын пайремышт.

22 – Юмын Аван «Вучыдымо Куан» иконыжын кечыже.

23 – Белгородысо святитель Иоасафын кечыже.

25 – Святитель Спиридон Тримифунтскийын кечыже.

30 – Даниил пророк ден Ананий, Азарий да Мисаил луман самырык рвезе-влакын кечышт.

ончен огеш керт. Кучедалмаш, ондалымаш, торжалык деч посна тудлан йокрок лиш да чаманымаш, икте-весылан полшымаш, порылык тудым сырыкташ тунгалеш.

А ынде шоналтыза: могай шүм-чонан йоча-влак кушкыт? Сандене ача-ава эскерышаш: йоча мом онча, мом лудеш, могай йолташ дене кылым куча.

Чыла книга ден журналланат ушаныман огыл. Тушто икшыве чоным лавыртыше ятыр оккылым возат. Шүдö ий ончысо семынак удыр-влак кугу йоратымашым вучат, а яндар йоратымаш олмеш тыгай савыктышлаште йоршеш вес улыкшö шонымашлан кумылан ден серат. Ийготыш шудымо удыр тыгай литературым лудын, тусо героиням койышыжым кояш тунгалеш: вожылдымо, тура да торжа койышым налеш. Ончышо эрыкыш лектынам манын, куанен коштеш, а вара, ондалалтмыже почылтмек, нöргö шүм-чонжо умырешлан сусырга, күэмалтеш. Удыр-влакым святой удырамаш-влакын илышышт дене палдарыман. Мутлан, порын илыше святой-влак князь Петр ден княгиня Феврония нерген тек лудыт. Святой царственный страстотерпец-влак Николай Александрович кугыжа ден Александра Федоровна суан марте возкалысе серышышт яндар йоратымашын образечышт ултыт.

Святой ачана-влак эше тыге палемдат: шерым кочкаш йоратымаш, кужу жап малымаш, жапым арам эртарымаш, йогыланымаш, кумылым кучен кертдымаш нарашталыкым йомдарыктат. Шинчам, пылышым, шижмашым яндарлыкыште кучыман. Сандене удыр-

влакым лавыра сымыстарымаш деч аралыман (рекламе, түрлö телесериал, гламур журнал да т.м.).

Удырым куштымашке эше Юмо деч лудмашым ешарыман. Псалтирьыштат тыге возымо: «Кугу уш-акылын тунгалтышыже – Юмо деч лудмаш, туге ыштыше-шамычын чылаштын уш-акылышт поро...» (Пс.110:10). Икшывым изинек Юмо деч лудаш туныктыман. Юмо наказатла манын огыл, а Кавасе Ачанам осалым ыштымына дене ойгандараш лудман. Удыр-ен эре шарнышаш: тудо кажне татыште Господын шинча ончылныжо коштеш, Юмо чыла ужеш да мом шонымымат пала. Ушышто илыше тиде чын шонымаш шкем эскераш да азап пашам ыштен колтымо деч коранаш полша.

Тыгак палемден кодыман: удырым изинекак яра шинчаш огыл, а кидпашам ышташ туныктыман. Кидпаша чытымаш койышым тапта. Кидпашам ыштыме годым эше молитвам лудаш шүманден кертыда гын, ончыкшым удырда тендам эре куандараш веле тунгалеш.

Удыр удырамаш пиалжым чын умылен кушаш. Ача-авалан тыматле удыр, марийжылан поро пелаш, йочаже-влаккан ныжыл ава лийшашым палышаш. Тидлан шүм-чоныштыжо йоратымашым ашнышаш. Тунам пүрымашлан өпкелалтмаш огеш лий. Удырым чын воспитатлен ме калыкнам вянгдена.

Господь Иисус Христос уш ден шүм-чондам Евангелийжын волгыдыж дене эре волгалтарен шогыжо!

Алевтина ТАНЫГИНА ямдылен.

“ШҮМ-ЧОН ИЗОЛЫК” МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ Учредитель: “Рус Православный Церкын Йошкар-Оласе да Марий Элысе епархийже (Московский Патриархат)” религиозный организаций.

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Марий Эл, свидетельство о регистрации ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Тираж: 1500 экз. Формат - А-4-12.

Журнал легке жап - 2.12.2020 ий.

0+ - знак информационной продукции согласно ФЗ от 29.12.2010г. №436-ФЗ.

Журналыне редакцийште погымо да верстатлыме, «Куранты» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Адресше: 429029, Татарстан, Казань, Сибирский тракт урем, 34, 14 корпус, 42 пöлем.

Редакцийын да издательнын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Вознесенский урем, 81, 224 пöлем.

Тел.: (88362) 45-39-54.

E-mail: marlagazet@mail.ru

Түн редактор: Н.В. Чузаев (протоиерей).

Редакционный совет: И.А. Сапаев, Д.В. Смирнов, А.Н. Таныгина, А.П. Чемякова, А.В. Эманова.

Компьютер дене келыштарыше: Д.В. Смирнов.

Ак - кутырен келшыме почеш. Авторын да редакцийын шонымашышт түрлö лийын кертыт. Серыш-влак мөнгеш огыл колталт.

РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ЖУРНАЛЫМ ШАЛА КЫШКЫЛТАШ ОГЫЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!

РОШТО ПЎТЫМ КУЧЕНА

КОЧУШМЕН САЛАТ

Кўлыт: 1 кешыр, 1 олма, 1 кочушмен, 500 г ковышта, 4 кугу совла нёшмўй, шинчал.

Кешыр ден кочушменым эрыктен, шолдыра рожлан тёркеш нўжыман. Олмам, ковыштам чуюкан падыштыман. Тамже дене шинчалым шавалтыман да, нёшмўйым пыштен, чылажымат пырля сайын варыман.

ШЎР (БОРЩ СЕМЫН)

Кўлыт: 1 изирак вуй ковышта, 1 йошка-рушмен, 1 кешыр, 4 паренге, 2 шоган, 1 стакан коштымo понго, 5 кугу совла немычпурса (фасоль), шинчал, лимон сок.

Понгым шўалтыман, йўштo вўдым темен, йўдлан лазырташ шындыман. Немычпурсамат тыгак лóчыктарыман. Эрдене, понгым кастрюльыш падыштен пыштыман, вўдшыमत тушкак темыман да шолаш шындыман. Пеле кўмекыже, немычпурсам ешарыман. Немычпурса пушкыдеммеке, йошкарушменым, ковыштам, кешырым, шоганым, паренгым тыгыдын падыштен, кастрюльыш пыштыман. Шўр кўмеке гына тамже дене шинчалым шавалтыман. Шўр шопалге тамым налже манын, лимон сокым ешарыман.

ШОГАНАН НЕМЫЧПУРСА

Кўлыт: 1 стакан немычпурса, 3 шоган, 2 кугу совла томат соус, 1 кугу совла нёшмўй, шинчал.

Немычпурсам шўалтыман, 3-4 шагат лóчыктарыман. Вара вўдшым кышкалман да кастрюльыш шолташ шындыман. Кўмекыже, дуршлагыш опталын, вўдшым йоктарыман да дугыч кастрюльыш пыштыман. Шоганым падыштен, нёшмўй дене жаритлыман. Тушкак томат соусым ешарыман да эше изиш жаритлыман. Жаритлыме шоганым немычпурса дене варыман да изи тулышто изиш шинчыктыман.

ЧАЙЛАН – МЎЯН ТЫРТЫШ

Кўлыт: стаканын 1/5 ужашыже вўд, 1 стаканат пеле ош ложаш, 4 кугу совла сақырложаш, 3 кугу совла мўй, йоныштымo корице, содо.

Сақырложаш ден мўйым вўдыш пыштен шолтыман, йўкшыктарыман. Тушко ик чывыштыш дене корицым да содым шавалтыман, сайын лугыман. Вара, ложашым ешарен, руашым нёштылман, 1 сантиметр кўжгытаным шарен, тыртыш-шамычим пўчкедыман (кўзo дене тореш-кутынъ пўчкеден, прямоугольник-шамычимат ышташ лиеш). Нёшмўй дене йыгыман противеньыш пыштен, 200 градус марте ырыктен ямдылыме духовкышто 35-40 минут кўктыман.

КУРЫМАШЛЫК ЧЫН

**Кажне енлан ты илыш эн шерге,
Ал-чевер тўс эн лишыл мылам.
Юмо шочынак мом кучыктен гын,
Тудымак шўмыштем нумалам.**

**Кo вaшкен шoртнoбo курыкын тўрыш,
Кoлан лийын эн лишыл ЧОН,
Кажне еным шында шке верыш
КУРЫМАШЛЫК ЧЫН.**

Юрий ГРИГОРЬЕВ.
Морко посёлко.

КУАНЕН ЧИЯЛТЕНА

